

Susanna Hartikainen, vastuuasiantuntija, OHJUS-hanke, Kasvatustieteen ja kulttuurin tiedekunta, Tampereen yliopisto

Heidi Anttila, vastuuasiantuntija, OHJUS-hanke, Kasvatustieteen ja kulttuurin tiedekunta Tampereen yliopisto

Kohti korkeakoulua? Digitaalisen ohjausalustan mahdollisuudet korkeakouluopiskelua koskevan minäpystyvyyden tukemiseksi

Euroopan sosiaalirahaston rahoittamassa OHJUS-hankkeessa (2021–2023) kehitettiin korkeakouluopintoihin rohkaiseva ohjausalusta sekä pilotoitiin mahdollisuutta korkeakouluopintojen suorittamiseen työssä oppien. Hankkeen tavoitteiden muotoutumista on viitoittanut Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko (2021), jonka tavoitteena on lisätä korkeakoulutettujen määrää Suomessa. Hanke toteutettiin Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa 2021–2023.

Tässä artikkelissa tarkastellaan toisen asteen opiskelijoiden minäpystyvyyttä ja hankkeessa kehitettyä Kohtikorkeakoulua.fi -ohjausalustan mahdollisuuksia tukea toisen asteen opiskelijoita kohti korkeakouluopintoja. Hankkeen aikana toteutettiin ohjausalustan testausta ja vaikuttavuuden arviointia toisen asteen opiskelijoiden parissa. Palautetta kerättiin myös opinto-ohjaajilta. Osallistujilta saatu palaute vahvistaa käsitystä minäpystyvyyden merkityksestä korkeakouluun hakeutumisessa. Sen perusteella hankkeessa luotu ohjausalusta voisi tarjota eväitä minäpystyvyyden kehittämiseksi osana opinto-ohjausta.

Toisen asteen opiskelijoiden minäpystyvyys

Vuosikymmenten aikana tutkimukset ovat vahvasti yhdistäneet minäpystyvyyden menestyksekkääseen oppimiseen. Banduran mukaan minäpystyvyys (*self-efficacy*) tarkoittaa yksilön uskomuksia siitä, kuinka menestyksekkäästi hän osaa suunnitella ja toteuttaa tarvittavia toimenpiteitä selvittääkseen tietyssä tilanteessa, esimerkiksi opinnoissa. Ongelmia tai epäonnistumisia kohdatessaan henkilöt, joilla on alhainen minäpystyvyys, yrittävät vähemmän tai antavat periksi. He välttelevät haastavia tilanteita ja palautuvat hitaasti epäonnistumisista. Vahva usko pärjäämiseen puolestaan kannustaa lähestymään vaikeita tehtäviä haasteina ja edistää nopeaa toipumista epäonnistumisen jälkeen. Minäpystyvyys liittyy kykyyn säädellä omaa motivaatiota ja lisää panostusta tehtävään.

Tuoreessa norjalaisessa tutkimuksessa minäpystyvyys oli yksi niistä tekijöistä, jotka lisäsivät opintojen lopettamisriskissä olevien ammatillisten opiskelijoiden resilienssiä eli vastoinkäymisiin liittyvää sopeutumiskykyä. Minäpystyvyys on yhdistetty ammatillisen koulutuksen opiskelijoita tarkastelleissa tutkimuksissa myös korkeaan motivaatioon, opintoihin kiinnittymiseen ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen onnistumiseen.

Minäpystyvyys korkeakouluun siirtymisessä

Akateeminen minäpystyvyys ja sosiaalinen tuki esimerkiksi perheeltä vaikuttavat nuoriin jo silloin, kun he hakeutuvat yläkoulusta toisen asteen opintoihin. Suomalaisia nuoria tarkastelleen tutkimuksen tulosten mukaan korkeamman minäpystyvyyden omaavat hakeutuivat lukioon, kun taas alhaisemman minäpystyvyyden omaavat ammatilliseen koulutukseen tai jäivät toisen asteen opintojen ulkopuolelle. Tämä voi selittyä esimerkiksi sillä, että akateeminen minäpystyvyys liittyy parempiin opiskelutuloksiin.

Jos opiskelijan akateeminen minäpystyvyys ei kehity toisella asteella, on mahdollista, että jo ennen sitä muodostunut usko omiin mahdollisuuksiin ja taitoihin vaikuttaa myös toisen asteen tutkinnon jälkeisiin suunnitelmiin.

Kansainvälisesti toisen asteen opiskelijoiden minäpystyvyyden vaikutusta jatko-opintoihin on tarkasteltu erityisesti teknisten ja luonnontieteellisten alojen näkökulmasta. Esimerkiksi hollantilaisessa tutkimuksessa 14–19-vuotiaiden opiskelijoiden usko omiin taitoihin STEM-aloilla (luonnontieteissä, teknologiassa, insinööriaineissa ja matematiikassa) ennusti korkeampaa minäpystyvyyttä ja mahdollista aikomusta hakeutua kyseisille aloille korkeakouluun. Suomessa taas toisella asteella opiskelevilla pojilla biologian alalle orientoitumista ennusti puhtaasti kiinnostus, positiivinen asenne ja biologiaan liittyvä minäpystyvyys, kun taas biologiaan orientoituvilla tytöillä oli näiden lisäksi alhainen minäpystyvyys kovissa tieteissä, erityisesti fysiikassa. Myös sukupuoli voi siis olla vaikutusta minäpystyvyyden ja konkreettisten urahaaveiden muodostumisessa, mikä tulisi huomioida myös ohjauksessa.

Minäpystyvyyden merkitystä toisen asteen opiskelijoiden tulevaisuuden suunnittelussa ei voi väheksyä. Onneksi tutkimusten mukaan minäpystyvyys ei ole pysyvä ominaisuus vaan siinä voi kehittyä. Banduran mukaan henkilön minäpystyvyyttä voi lisätä neljällä tavalla. Tehokkain niistä on rakentaa vahva pohja pystyvyyden tunteelle tarjoamalla vahvoja menestymisen kokemuksia. Erityisesti minäpystyvyyttä lisäävät sinnikkään työnteon ja vaikeuksien selättämisen lopputuloksena saavutetut onnistumiset. Toinen mahdollisuus minäpystyvyyden lisäämiseksi on tarjota henkilölle sosiaalisia, samaistuttavia malleja, jotka onnistuvat sinnikkään työnteon tuloksena. Kolmas keino on sosiaalinen suostuttelu eli vahvistaa sanallisesti henkilön uskoa omiin mahdollisuuksiinsa. Taitava suostuttelija vahvistaa uskoa osaamiseen myös rakentamalla henkilölle tilanteita, joissa hän onnistuu enemmän kuin epäonnistuu sen vuoksi, ettei ole niihin vielä kypsä. Hän myös kannustaa henkilöä arvioimaan onnistumistaan vertaamalla sitä enemmän omiin aikaisempiin suorituksiin kuin toisiin henkilöihin. Neljäs keino minäpystyvyyden lisäämiseksi on kohentaa henkilön fyysistä olotilaa, vähentää stressiä ja negatiivisia tunteita sekä tukea kehollisten viestien oikein ymmärtämistä.

Kohti korkeakoulua -ohjausalusta

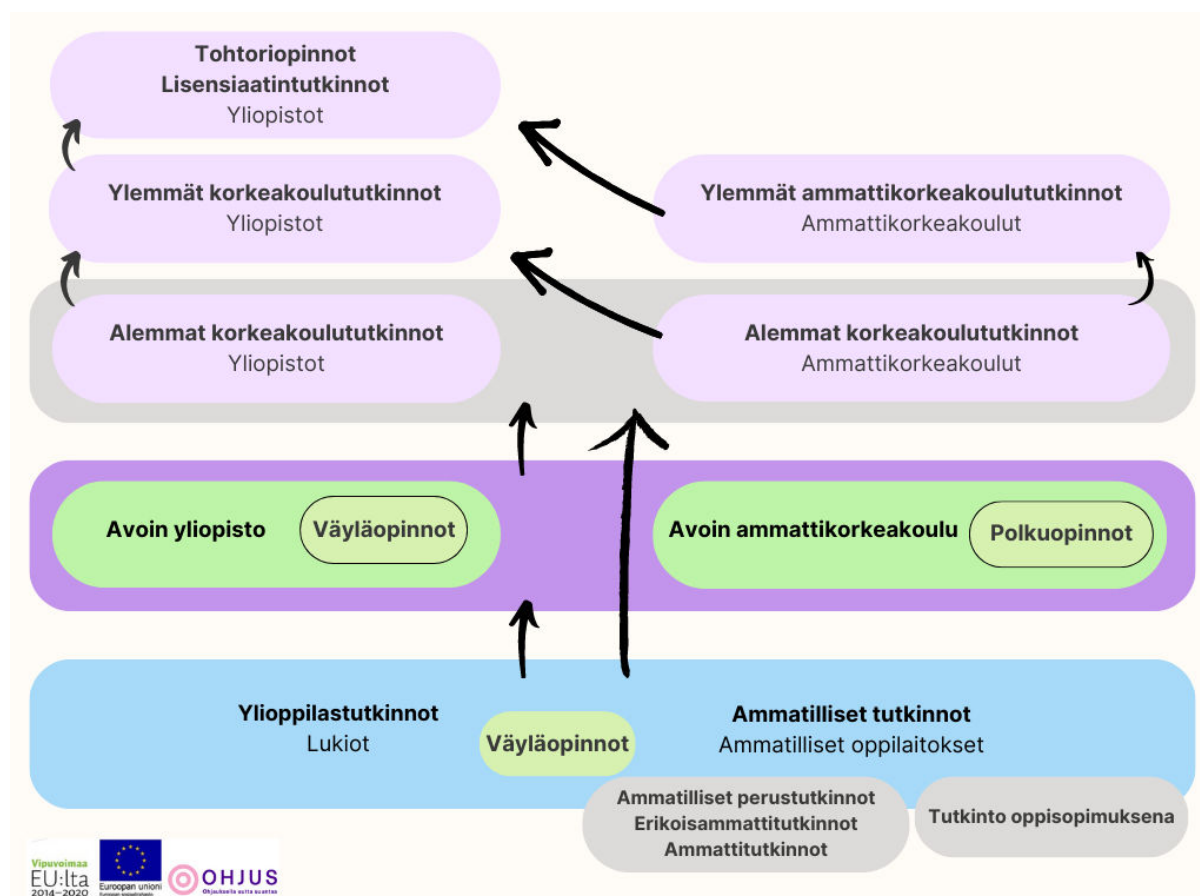
Ohjausalusta on verkkosivu ja löytyy osoitteista www.kohtikorkeakoulua.fi ja www.korkeakoulussa.fi. Verkkosivu on tarkoitettu toisella asteella ja korkeakoulussa opiskeleville, muille opiskelusta tai alan vaihdosta haaveileville sekä henkilöille, jotka eivät vielä tiedä, mitä haluaisivat tehdä seuraavaksi. Alustalla on tietoa eri reiteistä kohti korkeakouluopintoja, korkeakouluopiskelusta ja opiskelutaidoista.

Alustan tavoite on lisätä minäpystyvyyttä sekä rohkaista kohti korkeakoulua. Minäpystyvyyden kehittämisen keinoista hyödynnetään erityisesti samaistuttavien, opinnoissa onnistuneiden mallien tarjoamista ja sanallista minäpystyvyyden vahvistamista.

Tutustumalla itsenäisesti ohjausalustaan ja tekemällä siellä olevia tehtäviä käyttäjien minäpystyvyys vahvistuu ja he löytävät erilaisia reittejä kohti korkeakouluopintoja samalla, kun suunnittelevat tulevaisuuttaan.

Kohtikorkeakoulua.fi -sivuston käytöstä on kerätty eri tavoin kokemuksia ja sen sisältöjä on testattu työpajoissa Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Testausten ja kyselyiden pohjalta havaittiin, että alusta on mielenkiintoinen, sen ulkoasu koetaan miellyttäväksi ja sen sisällöt ovat tarpeellisia. Opinto-ohjaajat kokivat, että sivuja voi hyödyntää sekä henkilökohtaisen ohjauksen että opiskelijan itsenäisen tiedonhaun tukena. Kuvien sekä kaavioiden arvioitiin helpottavan ohjaustilanteita.

Lisäksi verkkosivu oli esittelyssä Opotiikkaa-opopäivillä Hämeenlinnassa helmikuussa 2023. Opinto-ohjaajat olivat erityisen kiinnostuneita sivustolla julkaistusta "Erilaiset reitit kohti korkeakoulua" -kuvasta (Kuva 1) sekä opiskelutaitojen esille tuomisesta ja niihin liittyvästä Avaimet opiskelutaitoihin -materiaalipaketista.

Kuva 1. Erilaiset reitit kohti korkeakoulua.

Sivuston sisältöä koeajettiin eräässä pirkanmaalaisessa lukiossa. Tilaisuudessa käsiteltiin esimerkiksi korkeakouluopinnoissa pärjäämistä, käytännön opiskelua ja vaihtoehtoisia korkeakouluun hakeutumiseksi. Opiskelijoista (37 kpl) puolet koki saaneensa ideoita siltä varalta, ettei haluttu korkeakoulupaikka heti aukeaisi. Yli 80 % heistä koki, että heidän tietoisuutensa erilaisista reiteistä korkeakouluun lisääntyi ja heidän luottamuksensa korkeakouluopinnoissa pärjäämiseen kasvoi. Vaikka lukiolaisten oletetaan hakeutuvan sulavasti korkeakouluun, osoitti vierailu, että korkeakouluopintojen luonteeseen ja niissä pärjäämiseen liittyvien näkökulmien käsittely heidän kanssaan olisi tärkeää.

Varsinais-Suomessa useat ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden ryhmät pääsivät testaamaan sivustoa itsenäisesti. Testaamisen yhteydessä he vastasivat kyselyyn.

Opiskelijoista (168 kpl) huomattavasti suurin osa oli sitä mieltä, että sivusto luo positiivisen kuvan korkeakouluopinnoista. Puolet heistä koki, että sivusto innosti hakemaan korkeakouluun, kun taas kolmannes ei osannut sanoa. Puolet koki sivuston sisällön tarpeelliseksi.

Ohjatun sivuston käytön tueksi laadittiin hankkeessa myös tehtävälomake, jota testattiin Pirkanmaalla ammatillisten opiskelijoiden (12 kpl) kanssa. Tehtävät kannustivat opiskelijoita itsenäisesti pohtimaan omia kiinnostuksen kohteita, osaamista, vahvuuksia ja haasteita, sekä tekemään suunnitelmaa opintojen jälkeiselle ajalle. Tehtävälomake on ohjaajien saatavilla alustamme Ohjauksen tueksi -osiossa.

Opiskelijat voivat käyttää sitä itsenäisesti tai se voi toimia ohjauskeskustelujen pohjana. Lomakkeen käyttö oli toimiva tapa tutustuttaa opiskelijoita sivustoon. Testaukset opettivat myös, että verkkosivuston käyttöön olisi tärkeää varata riittävästi aikaa, jotta se ei jää pintapuoliseksi. Optimaalista voisi olla palastella sisällöllisiä osa-alueita eri oppitunneille ja varata riittävästi aikaa myös sivustolla löytyvien tehtävien tekemiseen. Strukturoidumpi ja palastellumpi tutustuminen voisi auttaa myös heitä, joita sisältö ei motivoi tarttumaan tehtäviin itsenäisesti.

Lähteet

Acacio Claro, P., Koivusilta, L., Vainikainen, M.-P., & Rimpelä, A. (2022). Psychosocial reserve capacity, family background and selection of an educational path – a longitudinal study from Finland. *International Journal of Adolescence and Youth*, 27(1), 166–180.

Bandura, A. (1995). *Self-efficacy in changing societies*. Cambridge; New York: Cambridge University Press.

Cents-Boonstra, M., Lichtwarck-Aschoff, A., Denessen, E., Haerens, L. & Aelterman, N. (2019). Identifying motivational profiles among VET students: differences in self-efficacy, test anxiety and perceived motivating teaching. *Journal of Vocational Education & Training*, 71(4), 600–622.

Nielsen, T., Friderichsen, I. S., & Hartkopf, B. T. (2019). Measuring academic learning and exam self-efficacy at admission to university and its relation to first-year attrition: an IRT-based multiprogram validity study. *Frontline Learning Research*, 7(2), 91–118.

Niittylahti, S., Annala, J., & Mäkinen, M. (2021): Student engagement profiles in vocational education and training: a longitudinal study. *Journal of Vocational Education & Training*.

Nisula, A.-M., & Metso, S. (2019). Factors fostering vocational students' workplace learning success in the real workplace environment. *Journal of Education and Work*, 32(6-7), 552–569.

Schmid, E., & Haukedal, C. L. (2022). Identifying resilience promoting factors in vocational education and training: a longitudinal qualitative study in Norway. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 14(11).

Uitto, A. (2014). Interest, attitudes, and self-efficacy beliefs explaining upper-secondary school students' orientation towards biology-related careers. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 12, 1425–1444.

Valtioneuvosto (2021). Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:24. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-622-8>

van Aalderen-Smeets, S. I., Walma van der Molen, J. H., & Xenidou-Dervou, I. (2017). Implicit STEM ability beliefs predict secondary school students' STEM self-efficacy beliefs and their intention to opt

for a STEM field career. *Journal of Research in Science Teaching*, 56(4), 465–485.

Zimmerman, B. J. (1995). Self-efficacy and educational development. In A. Bandura (Ed.), *Self-efficacy in changing societies*. Cambridge University Press, Cambridge, New York, pp. 202–231.